

УДК 539.3

МИХАЙЛО ПЕТРОВИЧ ШЕРЕМЕТЬЄВ

(до 95-річчя від дня народження)

Дмитро Хлебніков, Дмитро Гриліцький, Георгій Сулим

Львівський національний університет імені Івана Франка

Двадцять першого листопада 2000 року минає 95 років від дня народження відомого вченого в галузі механіки твердого деформівного тіла, доктора фізико-математичних наук, заслуженого діяча науки України, професора Львівського університету Михайла Петровича Шереметьєва.

Життєвий шлях. М. П. Шереметьєв народився 21 листопада 1905 року в селі Одинці Краснинського повіту колишньої Смоленської губернії у багатодітній селянській сім'ї. У нього було п'ять братів і дві сестри. Закінчивши у 1927 р. фізико-математичний факультет Смоленського університету, він працював два роки вчителем сільських шкіл у Смоленській та Брянській областях. У 1930 р. М. П. Шереметьєв закінчив вищі інженерно-педагогічні курси при Московському вищому технічному училищі ім. Баумана і до 1932 р. працював асистентом кафедри механіки Мінського хіміко-технологічного інституту. У цей час почали визначатись його наукові інтереси, він вступив до аспірантури при Білоруській академії наук за спеціальністю «теорія пружності».

Велике значення для формування наукового світогляду М. П. Шереметьєва мала його зустріч на Всесоюзному математичному з'їзді 1934 р. з видатним вченим-механіком академіком О. М. Динником. Невдовзі М. П. Шереметьєв перейшов до Дніпропетровська в цільову аспірантуру та включився до роботи наукового колективу під керівництвом акад. О. М. Динника. Тут і зав'язалися наукові стосунки М. П. Шереметьєва з учнями О. М. Динника – Г. М. Савіним, М. Я. Леоновим, Л. Г. Афендіком та ін.

У 1936 р. М. П. Шереметьєв захистив у Дніпропетровську дисертацію «Исследование оптическим методом концентрации напряжений около прямоугольных отверстий в бесконечных пластинках» і став кандидатом фізико-математичних наук. Уже перша наукова публікація М. П. Шереметьєва [1] відобразила його потяг до розв'язування практично важливих задач. Вона містила підсумок результатів роботи, виконаних у лабораторії оптичного методу кафедри теорії пружності Дніпропетровського університету на замовлення науково-дослідного сектора Дніпропетровського металургійного інституту.

Після захисту дисертації М. П. Шереметьєв у 1936 р. повернувся до Мінська і працював старшим науковим співробітником фізико-технічного інституту АН Білорусії, а з 1938 – доцентом кафедри теоретичної механіки Білоруського університету. Тоді ж він отримав і вчене звання доцента. Результати його наукових досліджень у ці роки були оформлені у вигляді двох статей [2, 3] для ювілейного збірника, присвяченого 20-річчю Білоруського університету. М. П. Шереметьєв повинен був зробити доповідь на математичній секції ювілейної наукової сесії – її було призначено на 23 червня 1941 р. Проте доповідь не відбулася – почалася війна, у вогні якої згоріли усі матеріали збірника.

У складі військ Південно-Західного та 3-го Українського фронтів М. П. Шереметьєв визволяв Україну. Під час прориву оборони ворога та форсування ріки Сіверський Донець поблизу м. Чугуєва на Харківщині його було важко поранено. За бойові подвиги М. П. Шереметьєв нагороджений орденом Богдана Хмельницького 3-го ступеня та медаллю. Воювали на фронтах також усі його брати і сестра: троє загинули, інші були поранені. Через поранення та контузію, яку М. П. Шереметьєв отримав під час переправи через Дніпро, його перевели на роботу викладача військової кафедри Київського університету, де працював від жовтня 1944 до серпня 1945 р., коли його демобілізували у військовому званні старшого лейтенанта.

Роботу у Львівському університеті М. П. Шереметьєв почав з 16 жовтня 1945 р. Спочатку на половину ставки доцента кафедри теоретичної механіки (КТМ), якою у той час керував член-кореспондент АН України, проф. Г. М. Савін, а з 17 листопада 1945 р. на додаткових півставки доцента кафедри геометрії. Одночасно М. П. Шереметьєв працював у Львівській філії інституту математики АН УРСР. З 1 вересня 1947 р. він мав уже повне педагогічне навантаження доцента КТМ.

У зв'язку з виділенням зі складу КТМ ще одної кафедри механічного спрямування – кафедри теорії пружності (КТП), завідування якою узяв на себе вже академік та ректор університету Г. М. Савін, М. П. Шереметьєва призначили з 1 червня 1949 р. виконувати обов'язки завідувача КТМ. Незадовго до цієї події (15 березня 1949 р.) він звільнився з АН УРСР, а в другій половині квітня 1949 р. його призначили деканом фізико-математичного факультету. З цієї посади М. П. Шереметьєв звільнився за власним бажанням 1 липня 1950 р., оскільки після наукової доповіді у Києві в АН УРСР у червні він отримав рекомендацію в докторантуру московського Інституту механіки (ІМ) АН СРСР. Після зробленої там у жовтні наукової доповіді та виступу в грудні на сесії АН УРСР 15 грудня 1950 р. М. П. Шереметьєва зарахували на посаду старшого наукового співробітника. Завідування КТМ перейняв доц. О.С.Парасюк.

Після повернення з докторантури 15 грудня 1952 р. М. П. Шереметьєва призначили в.о. завідувача КТП, а після захисту 25 червня 1953 р. на Раді ІМ АН СРСР докторської дисертації «Пластинки с подкрепленным краем» (науковий консультант – проф. Шерман Д. І.) він став професором та завідувачем цієї кафедри. 31 жовтня 1953 р. ВАК СРСР затвердив його у вченому званні професора, а 20 січня 1955 р. КТМ (на той час нею завідував проф. М. Я. Леонов) і КТП об'єднано у кафедру механіки (КМ) і її завідувачем призначено проф. М. П. Шереметьєва.

За визначні заслуги у розвитку науки та успіхи у підготовці наукових кадрів та у зв'язку з 300-річчям заснування Львівського університету 4 жовтня 1961 р. М. П. Шереметьєву та ще чотирьом кращим професорам університету присвоєно почесне звання заслуженого діяча науки УРСР.

Після чергового поділу у 1963 р. КМ на кафедру теорії пружності та пластичності (КТПП) та кафедру загальної механіки і гідромеханіки (КЗМГ), зумовленого запровадженням нової спеціалізації «аеромеханіка високих швидкостей», нові кафедри відповідно очолили проф. М. П. Шереметьєв та доц. Н. П. Флейшман. У 1964 р. проф. М. П. Шереметьєв захворів. Раптова і важка хвороба застала його у розквіті творчих сил. Він вперто боровся з хворобою, намагався працювати, проте це було надто важко. 1 березня 1966 р. йому довелося вийти на пенсію, передавши кафедру в руки

Д. В. Грилицького і залишаючись професором-консультантом ще до 7 липня 1968 р., коли трудові стосунки професора з університетом остаточно були розірвані. М. П. Шереметьєв помер 27 липня 1973 р. Похований він у Львові на Личаківському меморіальному цвинтарі при дорозі, яка йде з лівого краю обабіч військового меморіалу. На його могилі встановлений пам'ятник роботи львівського скульптора Анатолія Галяна.

Наукова діяльність у Львові. З прибуттям у 1945 р. до Львова почався найяскравіший та плідний період наукової діяльності М. П. Шереметьєва. У цей час тут розгорнув діяльність Г. М. Савін (з лютого 1945 р. член-кореспондент АН УРСР, з 1948 р. – дійсний член АН УРСР), організувавши й очоливши роботу загальноміського науково-дослідного семінару з механіки, яким було закладено основи майбутньої львівської школи механіків. Під впливом Г. М. Савіна талановитий науковець почав займатись цікавими з математичного погляду і практично важливими задачами про підкріплення краю пластинок пружними елементами. Обидва вчені були тісно пов'язані ще довоєнною дружбою у Дніпропетровську та спорідненістю наукових зацікавлень.

Можна будувати різноманітні математичні моделі пластинки з підкріпленням. Якщо підкріплювальний елемент також має вигляд пластинки, тобто є достатньо широким, має сталу товщину і є симетричним стосовно серединної площини пластинки, то його напружено-деформований стан (НДС) поза деяким околom лінії з'єднання з пластинкою може бути описаний рівняннями плоскої теорії пружності або теорії згину тонких плит. Тому пластинку з широким підкріплювальним елементом можна вважати кусково-однорідною. Для вивчення НДС кусково-однорідної пластинки лініями зміни товщини або пружних властивостей у якій є концентричні кола, різні дослідники (С. Г. Міхлін, Г. М. Савін, Д. В. Вайнберг) використовували ефективний апарат комплексних потенціалів, розроблений для плоскої задачі теорії пружності Г. М. Колосовим і М. І. Мусхелішвілі та поширений на задачі згину пластинок А. І. Лур'є та С. Г. Лехніцьким.

Коли підкріплений край пластинки не є колом, виникають значні математичні труднощі. Для певного класу отворів та підкріплювальних кілець М. П. Шереметьєву вдалося їх подолати. Використовуючи апарат комплексних потенціалів Колосова – Мусхелішвілі та вдало поєднуючи метод інтегралів типу Коші з методом степеневих рядів, він уперше розв'язав [4–9] плоску задачу пружної рівноваги нескінченної пластинки з некруговим отвором, край якої підкріплений широким криволінійним кільцем з іншого матеріалу. Вважали, що область підкріплювального кільця відображається на кругове кільце, а область пластинки – на його зовнішність за допомогою єдиної раціональної функції. Наближений розв'язок задачі розтягу такої пластинки намічено у праці [6] та конкретизовано щодо еліптичного отвору в [7]. Повний та детальний розв'язок для важливого часткового класу відображувальних функцій викладений у праці [8]; загальний випадок раціональної функції розглянуто у [9], де, зокрема, вивчено підкріплені пластинки з еліптичним, трикутним та прямокутним отвором. Для цих випадків виконано конкретні розрахунки, наведено таблиці та графіки [1a, 10a]*. Плоска задача згину у її площині підкріпленої пластинки з еліптичним отвором

* Тут і надалі літературні посилання з літерою «а» стосуються бібліографічного списку А, з літерою «б» – списку Б.

розглянута у працях [4, 5, 9]. Розв'язок М. П. Шереметьєва [9] пізніше використав О. А. Бойм для дослідження плоскої деформації стисненої підкріпленої пластинки з еліптичним, склепистим або трапецоїдним отвором. Аналогічні задачі поперечного згину підкріплених пластинок з некруговим отвором уперше розв'язано у працях [10, 15, 17].

Застосовуючи подібну методику, М. П. Шереметьєв [14] навів ефективний розв'язок плоскої задачі про пружну рівновагу конфокального еліптичного кільця. Про потребу розв'язання цієї задачі неодноразово писав М. І. Мусхелішвілі у перших виданнях відомої монографії [18а], оскільки розв'язок цієї задачі А. Timpe (Math. Zeitschr., 1923, Bd. 17, S. 189 – 205) виявився помилковим. Пізніше А. І. Каландія (ПММ, 1953, т. 17, вип. 6) розв'язав аналогічну задачу згину пластинки, звідки розв'язок плоскої задачі на основі аналогії зі згином пластинок Кірхгофа – Лява впливав як наслідок. Вважаючи отриману ним нескінченну систему лінійних алгебричних рівнянь простішою від отриманої у [14], автор висловив необгрунтовані критичні зауваження стосовно [14]. Проте В. О. Ліхачов (ПММ, 1955, т. 19, вип. 2) спростував їх, показавши, що систему А. І. Каландія легко отримати методом М. П. Шереметьєва. Пріоритет М. П. Шереметьєва і висока вартість його наукового здобутку були широко визнані [13а, 18а, 26а, 28а], у тому числі й А. І. Каландія [31а, 32а]. Згодом методика праці [14] дала змогу отримати В. О. Ліхачову під керівництвом М. П. Шереметьєва розв'язок для двозв'язних областей, які відображаються на кругове кільце раціональною функцією, зокрема, дослідити задачу для конфокального еліптичного кільця та кільця з внутрішнім контуром у вигляді криволінійного квадрата. У монографії [30] цим методом розв'язано плоску задачу для нескінченної пластинки з двома неоднаковими круговими отворами.

Якщо підкріплювальний елемент є вузьким або має фасонний профіль, то його можна трактувати як пружну лінію. Тоді його НДС описує теорія малих деформацій тонких криволінійних стрижнів. Граничні умови плоскої задачі у випадку такого підкріплення криволінійного краю пластинки вперше сформулював М. П. Шереметьєв у працях [12, 16]. Для прикладу тут розглянуто розтяг ізотропної [12, 16] та анізотропної [16] підкріпленої пластинки з круговим отвором. Порівняно дві моделі підкріплювального кругового кільця – кільця-пластинки [1а] і тонкого кільця [16], показано їхню узгодженість. Зазначено [16], що для тонких кілець вплив жорсткості кільця на згин є незначним, і тому кільце можна розглядати як пружну лінію, що сприймає лише розтяг. Для таких кілець (їх названо безмоментними) Н. П. Флейшман сформулював граничні умови безпосередньо у комплексних потенціалах Колосова – Мусхелішвілі. Однак розглядати підкріплювальне кільце як безмоментне можна не завжди. У праці [19], яку виконував також Н. А. Дорош, досліджено дію зосередженої сили на підкріплений край пластинки з круговим отвором. Граничні умови М. П. Шереметьєва використано у виконаних під його керівництвом роботах О.М.Кулика, К. М. Русинка, М. Ю. Швайка, Ю. І. Койфмана під час розв'язування деяких інших плоских задач для пластинок з підкріпленням. Д. Г. Хлебніков вилучив з граничних умов М. П. Шереметьєва невідомі функції, що характеризують навантаження та деформації підкріплювального тонкого кільця, яке працює на згин і розтяг, та сформулював для комплексних потенціалів Колосова – Мусхелішвілі граничну задачу, що узагальнює головні задачі плоскої теорії пружності. Ці результати отримали подальший розвиток у

працях Н. П. Флейшмана та Ж. В. Старовойтенко. Плоску задачу для нескінченної пластинки, у круговий отвір якої впаяно нескінченний або скінченний пружний циліндр, вивчав В. О. Ліхачов [27, 56].

У задачах поперечного згину пластинки з криволінійним отвором, край якої підкріплений тонким пружним кільцем, що моделюється пружною лінією, яка працює на згин та кручення, М. П. Шереметьєв також уперше сформулював [11, 15] граничні умови. У праці [11] ці умови стосуються випадку однакових жорсткостей кільця на згин та кручення; у [20] цих обмежень немає. На підставі одержаних граничних умов у публікаціях [15, 20] розв'язано задачу згину ізотропної та анізотропної нескінченної підкріпленої пластинки з круговим отвором. Подібна задача незалежно та іншим методом була розв'язана Н. П. Флейшманом. Для розв'язання аналогічної задачі згину пластинки з еліптичним отвором М. П. Шереметьєв [17, 26] розробив метод послідовних наближень та довів збіжність процесу в середньому квадратичному на контурі підкріплення. У праці [21], що була надіслана до друку пізніше від [26], а вийшла у світ раніше, ця ж задача розв'язана дещо інакше. Тут метод послідовних наближень застосовано після перетворення граничних умов. Таким же способом Т. Л. Мартинович дослідив задачу про підкріплення пластинок з трикутним або квадратним отвором. Узагальнюючи цей підхід та використовуючи методику М. П. Шереметьєва [14], він розв'язав задачу про згин пластинки у вигляді конфокального еліптичного кільця з підкріпленими краями. Згодом М. П. Шереметьєв та Т. Л. Мартинович [36] розглянули також задачу згину підкріпленої по краях пластинки, що обмежена двома ексцентричними колами. Н. П. Флейшман і О. В. Марковська розв'язали задачі згину підкріплених пластинок з криволінійними отворами, для яких модуль відображувальної функції є раціональною функцією. Цього обмеження уникнули Т. Л. Мартинович та І. О. Ніщенко, записавши граничні умови в інтегральній формі. Такий запис узагальнили для несиметрично підкріплених анізотропних пластинок Т. Л. Мартинович і В. В. Божидарник. Це дало їм змогу побудувати відповідні нескінченні системи лінійних алгебричних рівнянь і довести до числа та графіків низку складних задач. Трохи раніше граничні умови у звичній формі для несиметричного підкріплення пластинки ізотропним ребром записали Н. П. Флейшман і Л. Й. Ощипко. Вони вивчали також задачі згину пластинок з опорним підкріплювальним ребром, дослідивши детально низку задач для підкріплених пластинок з круговим ребром.

Т. Л. Мартинович і В. І. Тульчий дещо уточнили формулювання М. П. Шереметьєвим задачі про підкріплення краю пластинки тонким криволінійним стрижнем, записавши умови з'єднання стержня з пластинкою не уздовж осі стрижня, а на реальній лінії контакту.

Аналіз задач про підкріплення пластинок, зокрема, узагальнення формул, що пов'язують моменти у кільці з моментами у пластинці на лінії їхнього з'єднання [15, 17], дали змогу запровадити у праці [23] корисне поняття інваріантів напруженого стану кусково-однорідних тіл, що безперервно змінюються під час переходу через лінію або поверхню розмежування пружних властивостей тіла.

Плоску задачу та задачу згину пластинки у вигляді півплощини, край якої підкріплений тонким пружним стрижнем, методом комплексних потенціалів розв'язав А. А. Галасі [86]. Однак природнішим для задач такого типу є метод інтегралів Фур'є, який дав змогу розв'язати задачу як для пів-

площини [22], так і для смуги з підкріпленням краєм [33, 46]. Низку таких задач, включаючи ортогональне з'єднання пластинок, розв'язав Д. Г. Хлебніков [106]. Т. Л. Мартинович та В. Є. Юринець [41a] узагальнили цей підхід на випадок неоднорідних пластинок з несиметричним підкріпленням.

Обернену задачу визначення жорсткостей підкріплювального кільця, яке дає змогу повністю усунути концентрацію напружень (еквівалентного кільця), якщо задано форму отвору в пластинці та головний напружений стан пластинки без отвору, уперше поставив Н. П. Флейшман. Він же розв'язав цю задачу для згину пластинок, знайшовши у багатьох випадках згину ізотропних та анізотропних пластинок з отворами різної форми прості формули для жорсткостей еквівалентних кілець. Під його керівництвом М. Ю. Швайко розв'язав плоску задачу про еквівалентне підкріплення скінченної прямокутної пластинки з круговим отвором за її розтягу. Однак розв'язок задачі про еквівалентне підкріплення пластинки існує не завжди. М. П. Шереметьєв [30] запропонував інший підхід до задачі про оптимальне підкріплення пластинки. Дві характеристики жорсткості оптимального кільця він пропонував знаходити з умов, щоб середнє квадратичне відхилення уздовж лінії підкріплення між складовими напружень і переміщень у суцільній, не ослабленій отвором та оптимально підкріпленій пластинках, дорівнювало нулю. За такого формулювання задача завжди має розв'язок, причому відшукані раніше Н. П. Флейшманом жорсткості еквівалентних кілець, одержуються і за такого підходу [30].

М. П. Шереметьєв та І. О. Прусов [18] сформулювали і розв'язали плоску задачу про часткове підкріплення краю еліптичного отвору в нескінченному середовищі двома або чотирма жорсткими накладками, що з'єднані між собою двома попередньо стисненими вертикальними стрижнями. Зусилля у стрижнях невідомі. Задачу сформульовано як ускладнену змішану задачу плоскої теорії пружності і розв'язано методом лінійного спряження. Пізніше І. О. Прусов урізноманітнив формулювання цієї задачі та розв'язав її для еліптичного, квадратного і прямокутного отворів. Усі ці розв'язки наведені в монографії [26a]. Такі задачі є важливими для гірничої справи стосовно розрахунку тиску на підкріплювальні стояки в отворах, а також для визначення напружень у цілику між двома отворами камерного типу.

У праці [13] розглянуто плоскі задачі контакту нескінченної пластинки з вкладеною у її круговий отвір абсолютно жорсткою чи пружною шайбою того ж діаметра, якщо пластинка розтягується або у центрі шайби прикладено зосереджену силу. Пружні властивості пластинки та шайби є різними, тертя між ними нема, зона контакту наперед невідома. Задачі зведено до сингулярних інтегро-диференціальних рівнянь типу Прандтля стосовно контактного тиску. Ці рівняння, відповідно, зведені до інтегральних рівнянь Фредгольма другого роду. Одночасно та іншим шляхом В. В. Панасюк розв'язав задачу про тиск жорсткої шайби на межу кругового отвору пластинки. Д. В. Гриліцький дослідив випадок анізотропної пластинки. У статті [31], яку написано на підставі доповіді [28], запропонований метод безпосереднього розв'язування рівняння типу Прандтля, яке зведено до нескінченної системи лінійних алгебричних рівнянь стосовно коефіцієнтів розвинення шуканої функції. Подальші найповніші дослідження контактних задач для областей з коловими межами належать В. В. Панасюку і М. Й. Теплому та викладені в монографіях [36a, 37a, 40a]. Вони ж містять огляд інших праць цієї проблематики.

Основоположні результати, отримані М. П. Шереметьєвим для пластинок з підкріпленням краєм, відображені у монографії [30]. У ній також описані важливі і цікаві дослідження контактних задач [13, 17, 18, 31].

М. П. Шереметьєв добре розумів велике значення зв'язку наукових досліджень з виробництвом, впровадження наукових розробок. Він у 1958–59 рр. організував та очолив великий господарський договір з електроламповим заводом для з'ясування причин браку під час виготовлення металоскляних кінескопів. До роботи, крім працівників, аспірантів та студентів кафедри механіки, були залучені науковці фізико-механічного інституту АН УРСР, поліграфічного інституту, а також деякі математики (С. П. Гавелля, З. О. Мельник та інші). Обчислення спочатку виконували на клавішних та електромеханічних арифмометрах. Пізніше, після придбання у 1959 р. університетом (у тому числі за договірні кошти) першої на теренах Західної України електронно-обчислювальної машини, – на ЕОМ Урал-1. Це був перший господарський договір університетської кафедри з виробничим підприємством. Його було успішно виконано: внаслідок проведених досліджень і запропонованих на їхній підставі рекомендацій брак екранів кінескопів значно зменшився. Коли про результати досліджень доповідали у Києві та Москві, то це викликало щире захоплення. Частина цих досліджень опублікована [29, 32, 34, 15a]. Була підготовлена монографія з розрахунку, аналізу технології виготовлення, оптимізації конструктивних параметрів і технологічних режимів для круглих металоскляних кінескопів (автори М. П. Шереметьєв, Я. С. Підстригач, С. Я. Ярема, Д. Г. Хлебніков), проте з технічних причин вона надрукована. Надалі роботи у цій галузі успішно продовжені та суттєво розвинуті послідовниками та учнями М. П. Шереметьєва.

Розрахунок оболонок кінескопів стимулював інтерес М. П. Шереметьєва до теоретичних досліджень у теорії пружних оболонок. У працях [35, 37, 40] він запропонував свій підхід до введення функцій напружень у класичній теорії оболонок. М. П. Шереметьєв [38–45, 47, 48] одержав важливі результати в теорії оболонок з урахуванням деформацій поперечного зсуву (теорія типу Тимошенка). Питання побудови співвідношень нерозривності у цій теорії він вперше поставив у праці [38]. Їхній остаточний варіант описаний у [43, 44]. Прикладна теорія пластин з урахуванням деформацій зсуву, дещо загальніша від викладеної у [43], запропонована у статті [45]. Деякі задачі в рамках цієї теорії розглянуто у [47, 48], зокрема, підкріплення краю такої пластинки тонким податним на зсув кільцем вивчали Б. Л. Пелех та Д. Г. Хлебніков. Подальші результати у теорії оболонок типу Тимошенка отримали учні М. П. Шереметьєва – Б. Л. Пелех та Є. І. Лунь.

Наукові праці М. П. Шереметьєва високо оцінили спеціалісти в Україні [2a, 12a, 15a–17a, 23a–27a, 30a, 34a, 36a, 38a–43a], колишньому Радянському Союзу [1a, 13a, 18a–22a, 28a, 29a, 31a–33a, 37a] та за кордоном [10a]. Учений систематично отримував персональні запрошення на всесоюзні та міжнародні конференції, на багатьох з них ([28, 35, 44, 46] та ін.) виступав з доповідями. Зокрема, запрошення на міжнародний симпозіум у Тбілісі [46], де зібралися провідні вчені-механіки з усього світу, він отримав особисто від акад. М. І. Мусхелішвілі.

Працюючи професором кафедри механіки Львівського університету, М. П. Шереметьєв викладав усі головні курси – теоретичну механіку, опір матеріалів, теорію пружності, будівельну механіку тощо, різноманітні спец-

курси, вів спецсемінари. Підготував і опублікував навчальні посібники з теорії пружності та теорії оболонок [38–42].

За час багаторічної науково-педагогічної діяльності М. П. Шереметьєв виховав численний загін спеціалістів, зробив вагомий внесок у підготовку молодих наукових кадрів та у формування наукового потенціалу Львівської школи механіків. Випускники кафедри механіки створили основу наукових колективів з механіки Інституту прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача НАН України, Фізико-механічного інституту ім. Г. В. Карпенка НАН України, Львівського національного університету, Державного університету «Львівська Політехніка», Лісотехнічного університету. Академії друкарства та інших вузів м. Львова і Західного регіону України. Багато колишніх студентів М. П. Шереметьєва працює у наукових установах та вузах міст Києва, Харкова, Дніпропетровська, Запоріжжя, Хмельницького, а також Росії, Білорусі, Польщі та інших країн.

М. П. Шереметьєв постійно працював з аспірантами, молодими науковцями. Його учнями є сьогоднішні доктори фізико-математичних наук Т. Л. Мартинович, М. Д. Мартиненко, Б. Л. Пелех, І. О. Прусов, В. І. Тульчій, кандидати наук О. А. Бойм, А. А. Галасі, В. М. Гнатиків, С. А. Грач, О. М. Кулик, А. М. Куземко, В. О. Ліхачов, Є. М. Лунь, Д. Г. Хлебніков.

Упродовж багатьох років М. П. Шереметьєв реферував статті з механіки вітчизняних та зарубіжних авторів для серії «Механика» відомого у світі «Реферативного журналу» ВИНІТИ АН ССРСР.

Учений провадив велику науково-організаційну роботу. У 1957–1959 рр. він був членом редколегії київського журналу «Прикладна механіка» (вид-во АН УРСР), у 1960 – 1964 рр. брав діяльну участь у виданні цього журналу, був членом редколегій усіх видань з фізико-математичних наук у Львівському університеті, членом Ученої ради фізико-математичного та механіко-математичного факультетів, опонентом кандидатських дисертацій Ю. А. Шевлякова, Є. Ф. Імшенецької, В. В. Панасюка, Д. В. Гриліцького, Я. С. Підстригача, В. Л. Рвачова, В. С. Скворцова, К. С. Дейнеко, К. І. Чумака, М. О. Ігнат'єва, Г. М. Гестрина, С. П. Гавелі, М. Ю. Швайка, Б. М. Лозового, П. М. Витвицького, З. О. Мельника, М. Д. Мартиненка та ін.

За високу принциповість, великі вимогливість, працелюбність та цілеспрямованість М. П. Шереметьєва глибоко поважали. Він залишився у нашій пам'яті як видатний вчений, педагог, вихователь молоді, порядна, мужня, чесна та вольова людина.

Звертаючи свій погляд у 40–60 роки, коли були закладені підвалини Львівської наукової школи механіків, з вдячністю згадуємо професора Михайла Петровича Шереметьєва, одного з фундаторів цієї школи, творчі ідеї якого стали надбанням широкого загалу дослідників. Упевнені, що вони будуть животворним джерелом натхнення та прикладу для багатьох поколінь учених-механіків.

Автори щиро вдячні проф. О. А. Гусаку за інформацію про долю праць [2, 3], проф. М. Ю. Швайко, доц. Ю. В. Позняку за сприяння у пошуку та отриманні цих відомостей, проф. О. П. Піддубняку за повідомлення про статті [3а, 4а, 6а–9а].

Список наукових праць М. П. Шереметьєва

1. Определение напряжений в раме прошивного стана / А. М. Ершов, М. П. Шереметьев // Теория и практика металлургии. – 1938. – № 3. – С. 39–43. – Библиогр.: 4 назв.
2. Теорема существования плоской задачи для областей с угловыми точками // Науч. зап. Белорусского гос. ун-та. Юбилейный сборник к 20-летию БГУ. – 1941. (Збірник втрачений під час війни та не вийшов у світ).
3. Растяжение бесконечной пластинки, ослабленной прямоугольным отверстием // Там же. – 1941.
4. Чистий згин полоси (балки), ослабленої еліптичним отвором з впаяним в цей отвір еліптичним кільцем // Доп. та повідомл. Львів. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 1947. – Вип. 1. – С. 145.
5. Чистий згин полоси (балки), ослабленої еліптичним отвором з впаяним в цей отвір еліптичним кільцем або шайбою // Наук. зап. Львів. держ. ун-ту ім. І. Франка. Сер. фіз.-мат. – 1947. – Т. 5, вип. 2. – С. 150–161. – Бібліогр.: 1 назв.
6. Розтяг безконечної пластинки з впаяним кільцем певного класу // Доп. АН УРСР. – 1948. – № 1 – С. 63–66. – Бібліогр.: 1 назв.
7. Розтяг безконечної пластинки з впаяним еліптичним кільцем // Там же. – С. 67–72. – Бібліогр.: 2 назв.
8. Влияние упругого кольца, впаянного в криволинейное отверстие, на однородное напряженное плоское поле // Укр. мат. журн. – 1949. – № 3. – С. 68–80. – Библиогр.: 3 назв.
9. Растяжение бесконечной пластинки с впаянным кольцом, область которого вместе с областью пластинки отображается на круг при помощи рациональной функции // Наук. зап. Львів. держ. ун-ту ім. І. Франка. Сер. фіз.-мат. – 1949. – Т. 12, вип. 3. – С. 105–130. – Бібліогр.: 3 назв.
10. Згин тонких плит, ослаблених криволінійним отвором, край якого підкріплений пружним кільцем // Доп. АН УРСР. – 1949. – № 4. – С. 3–10. – Бібліогр.: 4 назв.
11. Згин анізотропних і ізотропних плит, ослаблених отвором, край якого підкріплений пружним тонким кільцем // Там же. – 1950. – № 6. – С. 437–442. – Бібліогр.: 3 назв.
12. Пластика, край якої підкріплений тонким пружним кільцем сталого перерізу // Там же. – 1952. – № 1. – С. 62–69. – Бібліогр.: 4 назв.
13. Упругое равновесие бесконечной пластинки с вложенной абсолютно жесткой или упругой шайбой // Прикл. математика и механика. – 1952. – Т. 16, вып. 4. – С. 437–448. – Библиогр.: 4 назв.
14. Упругое равновесие эллиптического кольца // Там же. – 1953. – Т. 17, вып. 1. – С. 107–113. – Библиогр.: 3 назв.
15. Изгиб тонких плит с подкрепленным краем // Укр. мат. журн. – 1953. – Т. 5, № 1. – С. 58–79. – Библиогр.: 6 назв.
16. Плоско-напряженное состояние пластинки с подкрепленным круговым отверстием // Инженерный сб. – М.: Изд-во АН СССР, 1953. – Т. 14. – С. 81–100. – Библиогр.: 4 назв.
17. Пластики с подкрепленным краем: Автореф. дисс. ... д-ра физ.-мат. наук. Львов, 1953. – 23 с. (Институт механики АН СССР). Библиогр.: 13 назв.
18. Визначення тиску на підкріплюючі стержні всередині отвору нескінченної пластинки при її розтягу в двох напрямках / М. П. Шереметьєв, І. О. Прусов // Прикл. механіка. – 1955. – Т. 1, вип. 4. – С. 378–390. – Бібліогр.: 3 назв.
19. Действие сосредоточенной силы на подкрепленный край круглого отверстия бесконечной пластинки // Инженерный сб. – М.: Изд-во АН СССР, 1956. – Т. 24. – С. 127–138. – Библиогр.: 1 назв.

20. Деякі питання згину пластинок з підкріпленням / М. П. Шереметєв, В. І. Тульчий // Питання механіки і математики: Наук. зап. Львів. держ. ун-ту ім. І. Франка. Сер. мех.-мат. – 1957. – Т. 44, вип. 8. – С. 29–39. – Бібліогр.: 5 назв.
21. Згин нескінченної пластинки з еліптичним отвором, край якого підкріплений тонким пружним кільцем / М. П. Шереметєв, Т. Л. Мартинович // Прикл. механіка. – 1957. – Т. 3, вип. 2. – С. 140–146. – Бібліогр.: 3 назв.
22. Упругое равновесие полуплоскости с подкрепленным краем / М. П. Шереметєв, Д. Г. Хлебников // Доп. та повідомл. Львів. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 1957. – Вип. 7, ч. 3. – С. 286–292. – Библиогр.: 5 назв.
23. Некоторые инварианты напряженного состояния неоднородных анизотропных тел / М. П. Шереметєв, Н. П. Флейшман // Теор. и прикл. математика. – 1958. – Вып. 1. – С. 184–190. – Библиогр.: 6 назв.
24. Рец.: [Рецензія] / М. П. Шереметєв, Д. В. Грилицький // Прикл. механіка. – 1958. – Т. 4, вип. 4. – С. 471–472.
Рец. на кн.: Лехніцкий С.Г. Анизотропные пластинки: Изд. 2-е, перераб. и доп. – М.: Гостехиздат, 1957. – 463 с.
25. Ред.: Грач С.А. Теоретическое и экспериментальное исследование некоторых задач изгиба и растяжения пластинок с ребрами жесткости / Ред. М. П. Шереметєв. – Львов: Изд-во Львов. ун-та, 1958. – 107 с. – Библиогр.: 89 назв.
26. Изгиб бесконечной пластинки, ослабленной эллиптическим отверстием, край которой подкреплен тонким кольцом // Инженерный сб. – М.: Изд-во АН СССР, 1959. – Т. 25. – С. 51–63. – Библиогр.: 2 назв.
27. Ред.: Ліхачов В. О. Деформація пружної безмежної пластинки з впаємним циліндром / Відп. ред. М. П. Шереметєв. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1959. – 24 с. – Бібліогр.: 14 назв.
28. Решение уравнения некоторых контактных задач теории упругости (уравнения типа Прандтля) // Всесоюз. съезд по теор. и прикл. механике: Аннотации докл. – М.: Изд-во АН СССР, 1960. – С. 242.
29. Пружна рівновага пологої оболонки, прямокутної в плані / М. П. Шереметєв, Д. В. Грилицький // Прикл. механіка. – 1960. – Т. 6, вип. 1. – С. 109–113. – Бібліогр.: 5 назв.
30. Пластинки с подкрепленным краем. – Львов: Изд-во Львов. ун-та, 1960. – 258 с. – Библиогр.: 53 назв.
31. Решение уравнения некоторых контактных задач теории упругости (уравнение типа Прандтля) // Проблемы механики сплошной среды. К семидесятилетию академика Н. И. Мусхелишвили. – М.: Изд-во АН СССР, 1961. – С. 508–526. – Библиогр.: 5 назв.
32. Подбор оптимальной формы круглого металло-стеклянного кинескопа / М. П. Шереметєв, С. Я. Ярема, Д. Г. Хлебников // Вопр. машиноведения и прочности в машиностроении: Науч. зап. ин-та машиноведения и автоматики АН УССР. – 1961. – Т. 7, вып. 7. – С. 96–109. – Библиогр.: 2 назв.
33. Згин нескінченної смуги з підкріпленням краєм / М. П. Шереметєв, Д. Г. Хлебников // Прикл. механіка. – 1961. – Т. 7, вип. 2. – С. 212–216. – Бібліогр.: 5 назв.
34. Загальний розв'язок рівнянь рівноваги пологих оболонок, прямокутних в плані / М. П. Шереметєв, Т. Л. Мартинович, О. М. Кулик // Наук. зап. Укр. поліграф. ін-ту ім. І. Федорова. Сер. мех.-мат. – 1961. – Т. 13. – С. 3–8. – Бібліогр.: 4 назв.
35. К вопросу о функциях напряжений в теории оболочек // Теория пластин и оболочек: Труды // Всес. конф., Львов, 15–21 сент. 1961 г. – Киев: Изд-во АН УССР, 1962. – С. 109–110. – Библиогр.: 2 назв.
36. Згин пластинки з підкріпленням краєм, область якої обмежена двома колами або колом і прямою / М. П. Шереметєв, Т. Л. Мартинович // Питання механіки і математики. – Львів, 1962. – Вип. 9. – С. 48–54. – Бібліогр.: 2 назв.

37. До питання про функції напружень в теорії оболонок // Там же. – С. 111–120. – Бібліогр.: 2 назв.
38. Теория деформаций (лекция № 1 по курсу теории упругости). Мех.-мат. факультет. – Львов: Изд-во Львов. ун-та, 1962. – 60 с.
39. Теория напряжений (лекция № 2 по курсу теории упругости). Мех.-мат. факультет. – Львов: Изд-во Львов. ун-та, 1962. – 59 с.
40. Теория напряжений в оболочках (лекция № 3 по курсу теории упругости). Мех.-мат. факультет. – Львов: Изд-во Львов. ун-та, 1962. – 20 с.
41. Работа деформаций. Упругий потенциал. Соотношения между напряжениями и деформациями (лекция № 4 по курсу теории упругости). Мех.-мат. факультет. – Львов: Изд-во Львов. ун-та, 1962. – 34 с.
42. Соотношения упругости в тонких оболочках (лекция № 5 по курсу теории упругости). – Львов: Изд-во Львов. ун-та, 1963. – 22 с.
43. До питання про варіаційні принципи в теорії оболонок / М. П. Шеремет'єв, Б. Л. Пелех // Теор. і прикл. математика. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1963. – Вип. 2. – С. 68–86. – Бібліогр.: 7 назв.
44. Уточнение линейной моментной теории тонких оболочек / М. П. Шеремет'єв, Е. И. Лунь // Теория оболочек и пластин: Труды IV Всесоюзной конференции по теории оболочек и пластин, Ереван, 24–31 окт. 1962 г. – Ереван: Изд-во АН АрмССР, 1964. – С. 991–996. – Библиогр.: 6 назв.
45. К построению уточненной теории пластин / М. П. Шеремет'єв, Б. Л. Пелех // Инженерный журнал. – 1964. – Т. 4, вып. 3. – С. 504–509. – Библиогр.: 6 назв.
46. Определение напряженного состояния тавровых и двутавровых балок методами плоской задачи теории упругости // Приложения теории функций в механике сплошной среды: Тр. междунар. симпозиума в Тбилиси, 17–23 сент. 1963 г. – М.: Наука, 1965. – Т. 1. – С. 340–351. – Библиогр.: 8 назв.
47. О некоторых итогах исследования влияния деформаций сдвига на изгиб пластин / М. П. Шеремет'єв, Б. Л. Пелех, Д. Г. Хлебников, О. П. Дячина // Тез. докл. на Всесоюз. конф. по статике и динамике тонкостенных пространственных конструкций. 21–25 марта 1967 г. – К., 1967. – С. 89.
48. Исследование влияния деформаций сдвига на изгиб квадратной плиты сосредоточенной силой / М. П. Шеремет'єв, Б. Л. Пелех, О. П. Дячина // Прикл. механика. – 1968. – Т. 4, вып. 4. – С. 1–7. – Библиогр.: 7 назв.

А. Література про життя, діяльність та наукові здобутки М. П. Шеремет'єва

1. Савин Г. Н. Концентрация напряжений около отверстий. – М.; Л.: ГИТТЛ, 1951. – 496 с. (Про праці М. П. Шеремет'єва, – С. 327–331, 337–340, 414, 494.)
2. Вайнберг Д. В. Напряженное состояние составных дисков и пластин. – К.: Изд. АН УССР, 1952. – 420 с. (Про праці М. П. Шеремет'єва, – С. 4, 415.)
3. Гулько Я. Кавалер ордена Богдана Хмельницького // За радянську науку. – 1954. – 14 січ. – С. 3. (Про життя та бойовий шлях М. П. Шеремет'єва. Фото М. П. Шеремет'єва.)
4. Ювілейне чествування // Там же. – 1956. – 12 квіт. – С. 1. (Про відзначення в університеті 50-річчя завідувача КМ проф. М. П. Шеремет'єва. Доповідь про ювіляра зробив член-кор. АН УРСР Я. Б. Лопатинський. Фото М. П. Шеремет'єва.)
5. Михаил Петрович Шереметев (К пятидесятилетию со дня рождения) // Наук. зап. Львів. держ. ун-ту ім. І. Франка. Сер. мех.-мат. – 1956. – Т. 38, вип. 7. – С. 4–7. (Фото М. П. Шеремет'єва.)
6. Васюков О. Професор-агітатор // За радянську науку. – 1958. – 24 берез. – С. 1. (Про роботу проф. М. П. Шеремет'єва як наставника студентської академічної групи та керівництво ним науковою роботою студентів.)

7. Дубій П. В одній академічній групі // Там же. – 1958. – 28 трав. – С. 3. (Про роботу проф. М. П. Шереметьєва як наставника студентської академгрупи та керівництво ним науковою роботою студентів. Фото з підписом: «Агітатор М. П. Шереметьєв прийшов до студентів».)
8. Васюков О. Наукова творчість студентів. Твори, дерзай, смій! // Там же. – 1958. – 1 верес. – С. 3. (Про керівництво М. П. Шереметьєвим науковою роботою студентів.)
9. Стеценко Б. Вони одержують замовлення від підприємств // Там же. – 1959. – 12 груд. – С. 2. (Про наукові дослідження на замовлення підприємств під керівництвом М. П. Шереметьєва.)
10. Гуд'єр Дж.Н., Ходж Ф. Г. Упругость и пластичность / Пер. с англ. М.: Изд-во ИЛ, 1960. – 190 с. (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 22, 23, 25, 31, 68.)
11. Назаренко Є.К. 300 років Львівського університету. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1961. – 82 с. (Про М. П. Шереметьєва. – С. 60, 61.)
12. Савин Г. Н., Георгиевская В. В. Развитие механики на Украине за годы советской власти. – К.: Изд-во АН УССР, 1961. – 284 с. (Про М. П. Шереметьєва як учня акад. О. М. Динника та його праці. – С. 10, 11, 14, 272, 273.)
13. Шерман Д. И. Метод интегральных уравнений в плоских и пространственных задачах статической теории упругости // Труды Всесоюзного съезда по теоретической и прикладной механике. Обзорные доклады. – М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1962. – С. 405–467. (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 409, 420, 431, 432, 463, 464.)
14. Назаренко Є. К. Львівський орденa Леніна державний університет імені Івана Франка // К.: Українська радянська енциклопедія, 1962. – Т. 8. – С. 347–348. (Про М. П. Шереметьєва. – С. 348.)
15. Савин Г. Н., Флейшман Н.П. Пластинки и оболочки с ребрами жесткости. – К.: Наук. думка, 1964. 384 с. (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 4, 181, 182, 195, 332, 379.)
16. Савин Г. М., Карпенко Г. В., Михайловський В. М. Механіка // К.: Українська радянська енциклопедія, 1965. – Т. 17. – С. 471 – 473. (Про М. П. Шереметьєва – С. 472.)
17. Савин Г.Н. Концентрация напряжений около криволинейных отверстий в пластинках и оболочках // Концентрация напряжений. – К.: Наук. думка, 1965. – Вып. 1. – С. 5 – 38. (Про праці М. П. Шереметьєва – С. 6, 14–16, 38.)
18. Мухелишвили Н. И. Некоторые основные задачи математической теории упругости. – М.: Наука, 1966. – 708 с. (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 205, 208, 230, 580, 591, 592, 593, 602, 685, 686.)
19. Савин Г. Н., Флейшман Н. П. Пластинки с криволинейными ребрами жесткости // Механика твердого тела: Тр. Второго Всесоюз. съезда по теоретической и прикладной механике. – М.: Наука, 1966. – Т. 3. – С. 319 – 342 (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 320–324, 326, 328, 329, 340, 341).
20. Савин Г. Н. Концентрация напряжений около криволинейных отверстий в пластинках и оболочках // Там же. – С. 295–318 (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 296, 301, 302, 317).
21. Попов Г. Я., Ростовцев Н. А. Контактные (смешанные) задачи теории упругости // Там же. – С. 235 – 252. (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 244, 251.)
22. Уфлянд Я. С. Интегральные преобразования в задачах теории упругости. – Л.: Наука, 1967. – 402 с. (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 101, 376, 382, 400).
23. Савин Г. Н., Космодамианский А. С., Гузь А. Н. Концентрация напряжений возле отверстий // Прикл. механика. – 1967. – Т. 3, вып. 10. – С. 23–37 (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 25, 26, 37).
24. Кильчевский Н. А., Ремизова Н. И. Издебская Г. А. Развитие механики оболочек на Украине за годы советской власти // Там же. – С. 65 – 76. (Про праці М. П.

- Шереметьєва. – С. 69, 76).
25. Рвачев В. Л. Исследования ученых Украины в области контактных задач теории упругости // Там же. – С. 109–116. (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 110, 111, 116).
 26. Савин Г. Н. Распределение напряжений около отверстий. – К.: Наук. думка, 1968. – 888 с. (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 57, 175–185, 202, 357, 700).
 27. Наукова робота на механіко-математичному факультеті за роки радянської влади / В. Ф. Рогаченко, О. С. Кованько, В. Г. Костенко, О. М. Ростовський, Н. П. Флейшман, Д. В. Гриліцький, Т. Л. Мартинович // Вісн. Львів, ун-ту. Сер. фіз., хім. і мех.-мат. – 1968. – С. 122–132. (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 126–131).
 28. Коренев Б. Г. Статика пластинок // Строительная механика в СССР. 1917–1967. – М.: Стройиздат, 1969. – С. 135–164. (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 142, 144, 145, 163, 164).
 29. Ониашвили О. Д. Расчет оболочек и других пространственных конструкций // Там же. С. 165 – 202. (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 202).
 30. Савин Г. Н., Тульчий В. И. Пластины, подкрепленные составными кольцами и упругими накладками. – К.: Наук. думка, 1971. – 268 с. (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 44–46, 51–53, 70, 71, 75, 85, 87, 95, 106, 127–130, 173, 178, 191, 192, 197, 213, 214, 216, 264).
 31. Каландия А. И., Лурье А. И., Манджавидзе Г. Ф., Прокопав В. К., Уфлянд Я. С. Линейная теория упругости // Механика в СССР за 50 лет. Т. 3: Механика деформируемого твердого тела. – М.: Наука, 1972. – С. 5–70. (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 56, 57, 63–67).
 32. Каландия А. И. Математические методы двумерной упругости. – М.: Наука, 1973. – 304 с. (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 76, 105, 192, 297, 298).
 33. Михаил Петрович Шереметьев (некролог) // Физ.-хим. механика материалов. – 1973. – Т. 9, № 5. – С. 121. (Фото М. П. Шереметьєва.)
 34. Пелех Б. Л. Теория оболочек с конечной сдвиговой жесткостью. – К.: Наук. думка, 1973. – 248 с. (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 4, 245).
 35. Михайло Петрович Шереметьев (некролог) // Вісник Львів, ун-ту. Сер. мех.-мат. – 1974. – Вип. 9. – С. 126–127.
 36. Панасюк В. В., Теплий М. Й. Деякі контактні задачі теорії пружності. – К.: Наук. думка, 1975. – 196 с. (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 6, 8, 34, 46, 166, 192).
 37. Развитие теории контактных задач в СССР. – М.: Наука, 1976. (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 17, 18, 122, 139, 141, 182, 183).
 38. Панасюк В. В. Етапи становлення львівської школи механіків // Вісн. АН УРСР. – 1979. – № 9. – С. 12–20 (Про М. П. Шереметьєва. – С. 12, 14, 17).
 39. Панасюк В. В. Львовская школа механиков // Физ.-хим. механика материалов. – 1979. – Т. 15, № 5. – С. 3–10 (Про М. П. Шереметьєва. – С. 3, 4, 8).
 40. Теплый М. И. Контактные задачи для областей с круговыми границами. – Львов: Вища шк., 1983. – 176 с. (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 4, 7, 9, 19, 105, 173).
 41. Мартынович Т. Л., Юринец В. Е. Контактные взаимодействия пластин с упругими элементами. – Львов: Вища шк., 1984. – 160 с. (Про праці М. П. Шереметьєва. – С. 3, 158).
 42. Львівський університет. – Львів: Вища шк., 1986. – 148 с. (Про М. П. Шереметьєва. – С. 92).
 43. Розвиток науки в західних областях Української РСР за роки Радянської влади / Редкол.: Я.С.Підстригач (відп. ред.) та ін. АН УРСР. Інститут суспільних наук. – К.: Наук. думка, 1990. – 304 с. (Про М. П. Шереметьєва та його праці. – С. 7, 27–29, 245).

44. Хлебников Д. Г. Михайло Петрович Шереметьєв // Фіз.-хім. механіка матеріалів. – 1995. – Т. 31, № 5. – С. 127 (Фото М. П. Шереметьєва).
45. Золота книга кафедри механіки (1939–1999) // Ред. Г. Сулим. – Львів: Львів, нац. ун-т ім. І. Франка. 1999. – 102 с. (Про М. П. Шереметьєва. – С. 4, 13, 14, 17 (фото), 20, 24–33, 47, 51–53, 55, 56, 59, 61, 64, 88, 89, 91).

**Б. Кандидатські дисертації, виконані та захищені під керівництвом
М. П. Шереметьєва**

На здобуття вченого ступеня кандидата фізико-математичних наук

1. Прусов И. А. Давление на подкрепляющие стойки, установленные внутри отверстия пластинки. – Львов: Львов. ун-т, 1955.
2. Кулик А. Н. Двухсвязные пластинки с подкрепленным краем. – Львов: Львов. ун-т, 1955.
3. Тульчий В. И. Некоторые задачи изгиба пластинок, подкрепленных тонкими упругими стержнями. – Львов: Львов. ун-т, 1957.
4. Мартынович Т. Л. Расчет пластинок с подкрепленным краем методом последовательных приближений. – Львов: Львов. ун-т, 1958.
5. Лихачев В. А. Деформация бесконечной пластинки со впаянным в нее упругим изотропным цилиндром. – К.: Ин-т механики, 1961.
6. Куземко А. М. Интегральные уравнения теории оболочек. – Львов: Львов. ун-т, 1962.
7. Гнатыкив В. Н. Некоторые задачи пологих сферических оболочек. – Львов: Львов. ун-т, 1963.
8. Галаси А. А. О напряженном состоянии полубесконечных пластин с подкрепленным краем. – Львов: Львов. ун-т, 1964.
9. Пелех Б. Л. Исследование некоторых вопросов теории и расчета оболочек и пластин на основе обобщения кинематических гипотез Кирхгоффа – Лява. – Львов: Львов. ун-т, 1965.
10. Хлебников Д. Г. Некоторые задачи об упругом равновесии подкрепленных пластинок в виде полосы и полуплоскости с круговым отверстием. – Львов: Львов. ун-т, 1966.
11. Лунь Е. И. Некоторые вопросы теории и расчета оболочек с учетом поперечных сдвигов. – Львов: Львов. ун-т, 1970.

На здобуття вченого ступеня кандидата технічних наук

12. Грач С. А. Теоретическое и экспериментальное исследование некоторых задач изгиба и растяжения пластинок с ребрами жесткости. – Львов: Львов. политех. ин-т. 1958.

MYKHAILO PETROVYCH SHEREMETJEV

(to 95th birth anniversary)

Dmytro Hlebnikov, Dmytro Hrylits'ky, Georgij Sulym

Ivan Franko National University of L'viv

The main stages of life, research, research-organizational, and social activity of Mykhajlo Petrovych Sheremetjev, prominent Ukrainian scientist in the sphere of mechanics of deformable solids, Doctor of physical-mathematical sciences, honored scientist of Ukraine, Professor of L'viv University are outlined.

Стаття надійшла до редколегії 14.11.1999